

Yehudi Moszkowicz

De toga van mijn vader

2016

THOMAS RAP

Voor Wolf

Déjà vu

Als ik 's avonds met een vriend uit de bioscoop van Hoog Catharijne kom, herken ik de auto op de parkeerplaats onmiddellijk. Die moet van mijn vader zijn, wie anders in Utrecht rijdt er in een bordeauxrode Rolls-Royce?

Door de aanblik van de rode bolide schrik ik. Maar ik loop niet weg. Er gebeurt iets gek; ik steek in flink tempo het donkere parkeerterrein over, recht op de rode Rolls af.

Als ik naast de auto sta, zie ik tot mijn verbijstering mijn halfzusje en -broertje op de royale achterbank zitten. Romy leunt tegen de dakstijl, Raoul hangt zich onderuit te vervelen. Op de voorste passagiersstoel ligt een vrouw met haar hoofd tegen het zijraam. Ze slaapt. Mijn

getik tegen het raam heeft geen effect op haar, zo diep is ze onder zeil.

Ik ben verbouwereerd en maak me zorgen dat mijn broertje en zusje zo laat 's avonds kennelijk zonder toezicht op een verlaten parkeerterrein in een auto zitten. Ze zijn pas drie en vijf jaar oud.

Zoekend kijk ik om me heen of ik mijn vader ergens zie, maar hij is nergens te bekennen. Ik probeer de achterdeur open te doen, maar de auto zit op slot. De kinderen zijn natuurlijk verrast me te zien en zwaaien, maar ook zij krijgen de deur niet van het kinderslot. De dame voorin geeft ondanks het geluid nog steeds geen enkele sjoerge. Die is behoorlijk ver heen.

'Dag jongens, pappa komt er zo aan,' roep ik door het gesloten raam. 'Zullen we samen op hem wachten?'

Ze knikken braaf. Ik zeg tegen de vriend met wie ik naar de film ben geweest dat ik wil blijven tot mijn vader zich bij de auto meldt. Hij knikt. Ik zie aan zijn gezicht dat hij de situatie begrijpt, ook hij komt uit een gezin met een verleden.

Terwijl ik de kinderen probeer af te leiden, tikken de minuten weg. De vrouw voorin slaapt rustig verder. Nog steeds heb ik geen flauw idee wie zij is, maar dat laat ik de kinderen natuurlijk niet merken. Er is niets aan de hand, probeer ik uit te stralen; ik weet uit eigen ervaring hoe belangrijk dat is. Kinderen pikken stress heel makkelijk op.

Dan zie ik een frêle man de trap van Hoog Catharijne afdalen. Zijn gestalte wordt beschenen door het gelige

licht van de straatlantaarns. Ook al hebben we elkaar al een tijd niet gezien, ik herken mijn vader zelfs in het duister. Hij is een slanke, knappe man die zich altijd in de mooiste pakken hult.

Met zijn typisch lichte tred loopt hij onder een rijtje bomen door, richting de auto.

Er zijn duizenden redenen voor een laat bezoek aan Hoog Catharijne te bedenken: een boodschapje doen, geld uit de muur halen, iets ruilen. Maar diep vanbinnen vrees ik dat het niets van dat alles is. Ik herken de trap die hij net heeft genomen. Die leidt naar het deel van het winkelcentrum waar de daklozen en alcoholisten 's avonds altijd zitten, en waar ook de dealers hun klanten vinden.

Als hij vlakbij is, zie ik zijn ogen en verhevig mijn angst. De grond zakt onder mijn voeten vandaan. Hij heeft extreem kleine irissen.

Het percentage mensen dat aan de heroïne is gegaan en er permanent van kan afkicken, is buitengewoon laag. Studie na studie bevestigt het trieste track record van deze drug: je bent er voor het leven aan verslaafd. Alleen de sterksten kunnen blijvend weerstand bieden.

Een decennium lang heb ik gehoopt dat mijn vader bij het kleine groepje mensen zou horen dat na een zware verslaving voor altijd van het spul zou kunnen afblijven. Maar hier, op deze gure herfstavond, op dit grauwe parkeerterrein, ben ik bang dat het ijdele hoop is geweest, dat het hem niet is gelukt.

Als mijn vader me ziet, reageert hij volkomen normaal. Hij begroet me hartelijk. Is het raar wat ik zie? Twee kinderen en een slapende vrouw op een verlaten parkeerplaats, 's avonds laat. Zie ik spoken? Ik wil hem confronteren met wat ik zie, maar hij is een meester in het creëren van een sfeer waarin je het niet over je hart verkrijgt om kritisch te zijn of harde vragen te stellen.

Ik was zelf te jong, maar ik ken de verhalen over zijn verslaving in de jaren tachtig. In de donkerste dagen van zijn drugsgebruik wist mijn vader nog een perfecte façade op te houden. Hij was een van de succesvolste advocaten van Nederland, won zaak na zaak, maar trok zich tussen de middag terug op kantoor om heroïne te roken. Eerst een beetje, later steeds meer. Soms stond hij zelfs stoned voor de rechter. Als hij te ver heen was, nam hij cocaïne om weer alert te worden. Allemaal zonder dat mensen het merkten.

Mijn vader voelt aan dat zijn aanwezigheid op dit parkeerterrein en op dit tijdstip een verklaring vergt en begint nog voor ik er zelf vragen over kan stellen tekst en uitleg te geven. Ja, hij was eventjes in het winkelcentrum, snel een boodschapje gedaan. De kinderen kunnen best even wachten in de auto. Toch? De deuren zitten immers op slot en die mevrouw is erbij. Wie ze is? Een vriendin. Een schijnbaar zeer vermoeide vriendin.

Onze wegen scheiden zich weer. De vriend met wie ik naar de film was, wenkt dat we maar beter kunnen vertrekken. Als we samen naar de tram lopen, zwijgt hij. Als

kind van minstens zulke complexe ouders als ik weet hij dat er iets mis is. Hij kent mijn achtergrond. Weet dat er niets te zeggen is en legt alleen een arm om mijn schouder. Ik heb een knoop in mijn maag.

In de sneltram naar huis komen de herinneringen als vanzelf naar boven. Het heeft geen zin om me te verzetten; beelden schieten als een *déjà vu* in hoog tempo door mijn hoofd. Van een andere auto in een andere stad, dertien jaar eerder. Maar met dezelfde vader in de hoofdrol. Ze komen van diep, de gedachtes en gevoelens, maar oh, wat zijn ze helder.

Ik ben drie of vier, mijn broer Max is dik twee jaar ouder. Net als nu is mijn vader net van zijn vrouw af – onze moeder, zijn eerste echtgenote. In het kader van de bezoekregeling heeft hij ons een weekend over de vloer gehad. Het is zondagavond, tijd om ons naar huis te brengen. Daarom zitten we op de achterbank, zoals Romy en Raoul vanavond.

Voor mijn geestesoog zie ik het indrukwekkende interieur van de auto. Ik kijk vanuit mijn lage perspectief tegen witleren bekleding en met notenhout ingelegde deuren aan. Zijn nieuwe vriendin zit op de passagiersstoel, net als de onbekende dame vanavond. Nee, ze zit niet, dat klinkt veel te actief. Ze hangt als een natte vaatdoek over de veiligheidsgordel, compleet onder zeil, er is geen beweging in haar lijf te zien. Alsof ze slaapt, maar dan zo diep dat je niet weet of ze ooit nog zal ontwaken.

Ook daarin lijkt die avond lang geleden op wat ik net bij Hoog Catharijne heb meegemaakt. Net als vanavond is mijn vader weg. Hij moest binnen nog even wat pakken, heeft hij gezegd.

Het duurt lang, te lang, besluit Max uiteindelijk. Hij stapt uit de auto en loopt naar het huis dat in mijn kinderlijke herinnering oogt als een kasteel. Het is een vrijstaande villa.

Als klein jochie volg ik hem natuurlijk op de voet. Geen grotere leider dan een broer die dertig maanden ouder is. De deur is dicht, dus loopt Max naar het raam. Ik loop mee. Met onze neuzen tegen het glas kijken we naar binnen om te zien of we misschien een glimp van pappa op kunnen vangen.

Dan zien we hem. Hij ligt in een rare houding op de grond. Ik ben te jong om precies te begrijpen wat er aan de hand is, herinner me van dat moment alleen een intens gevoel van onveiligheid en verdriet. Natuurlijk heb ik als kleuter geen idee wat ik moet doen. Ik begin direct te huilen en roep: 'Pappa, pappa!'

Mijn broer pakt een stok uit de tuin en begint op de ruit te rammen. Het duurt even, maar dan zien we beweging komen in het lichaam van onze vader. Eerst een beetje, dan krabbelt hij op van de grond. Hij kijkt ons door het glas aan, een verschrikte blik in zijn ogen.

De deur gaat van het slot en onze vader komt naar buiten. Hij knielt en pakt mijn broer en mij stevig vast. Ik voel zijn snikken door mijn lichaam gaan.

Nu weet ik dat hij die bewuste dag was bezweken door de heroïne. Hij is *out* gegaan, zoals dat in gebruikersjargon heet. Heroïne zorgt dat mensen onbeschrijfelijk moe worden. Ze vallen in een slaap die zo diep is dat je hen bijna niet wakker kunt krijgen. Dat hij reageerde op het bonzen op de ruit, is een klein wonder.

De heroïne zal hem uiteindelijk in de gevangenis doen belanden, maar op de dag dat we mijn vader bewusteloos vinden, is het nog niet zo ver. Nog *nét* niet. Hij weet in die tijd met veel moeite nog de schijn op te houden dat alles normaal is. Mijn broer en ik krijgen echter alles mee.

Na de omhelzing door mijn vader zet hij ons weer op de achterbank. Hij gaat ons snel naar mamma brengen, belooft hij.

Van al het geluid wordt uiteindelijk ook zijn vriendin wakker, herinner ik me. Als we weer in de auto zitten, ontstaat er ruzie tussen mijn vader en haar, al begrijp ik niet goed waarom.

Ze stapt boos uit. Ik zie haar voor de auto uit lopen, mijn vader rijdt met ons op de achterbank stapvoets achter haar aan. Zijn raampje is open en hij probeert haar over te halen weer in te stappen. Ze weigert en beent verder.

De rest van mijn herinneringen aan dat moment is wazig. Er zijn vage beelden, gevoelens en geluiden, maar er is nauwelijks een verhaal. Heeft ze een bloedneus? In

mijn herinnering hoor ik Max hard huilen. Zelf zal ik ook wel hebben meegedaan.

Dan komt de tram aan bij mijn halte.

Ik bel Max die avond nog. We hebben de gebeurtenissen uit onze jeugd allebei op een andere manier verwerkt. Hij is vergevingsgezinder richting mijn vader, ik ben lang kwaad geweest. We hebben een sterke band. Samen hebben we een gitzwarte periode meegemaakt waar we allebei goed uit zijn gekomen. Als ik met iémand kan bespreken wat ik heb gezien, dan is het met hem.

Max en ik voelen beiden al een tijdje dat het weer niet goed gaat met onze vader. We herkennen de symptomen van toen we klein waren. Ik vertel wat ik heb gezien op het parkeerterrein van Hoog Catharijne. Het verontrust ons, want het leek niet lang daarvoor juist alsof hij definitief de ommezwaai had gemaakt. Na zijn gevangenisstraf en een nieuwe studie heeft mijn vader zich opnieuw de advocatuur in geknukt. Als fiscaal jurist deze keer, met een nieuw kantoor, waar hij geld als water verdient.

Maar er zijn aanwijzingen dat er net als in de jaren tachtig iets aan de hand is. Hij is weg bij zijn derde vrouw, gaat zich te buiten aan dure auto's en andere luxe en is soms onuitstaanbaar op zijn werk. Dat horen we van onze moeder, die als jurist op zijn advocatenkantoor werkt. Die praktijk loopt nog steeds uitstekend, maar er zijn indicaties dat mijn vader steken laat vallen, vertelt ze.

Dat kan natuurlijk komen door de stress en de drukte van een goedlopend advocatenkantoor. Mijn vader kan ontzettend hard werken als het moet, lange dagen zijn voor hem eerder regel dan uitzondering. En er is weer een huwelijk op de klippen gelopen, dat slaat een man natuurlijk ook een beetje uit het lood.

Toch zijn Max en ik bang dat er meer aan de hand is. Alles wat we horen, lijkt in één richting te wijzen. De ontmoeting op de parkeerplaats is een puzzelstukje dat het plaatje compleet maakt. En als ik Max vertel over de kleine irissen, is het pleit beslecht. We moeten iets voor hem doen, besluiten we. Misschien zien we het verkeerd, maar als het klopt wat ik denk, dan kunnen we nog op tijd zijn en een nieuw jarenlang drama voorkomen.

De volgende dag gaan we naar zijn woning. We willen praten, een interventie plegen, zoals dat zo mooi heet. Dat is althans het plan, maar als we er zijn, kan ik me niet inhouden. De ontmoeting van de vorige avond heeft te veel bij me losgemaakt.

‘Hoe haal je het in je hoofd,’ barst ik los. ‘We weten dat je weer gebruikt. Scoren in Hoog Catharijne, waar je kinderen bij zijn?’

Boos ontkent hij. Er is niets van waar, hij deed gewoon een boodschapje. Mijn broer en ik mogen weliswaar net volwassen zijn geworden, we moeten niet denken dat we hem de les kunnen lezen, zo buldert hij. Ja, hij baalt dat zijn huwelijk is mislukt. En op kantoor gaat het ook

even niet zo lekker. Maar weer gebruiken? Hij? Nooit! Onzin!

Misschien had ik het anders moeten aanpakken. Door hem te beschuldigen geef ik mijn vader geen kans om op te biechten dat er iets aan de hand is. Maar als achttienjarige kan ik niet anders, de wonden uit mijn kindertijd zijn nog te vers. We zetten allemaal onze hakken diep in het zand. Max en ik zeggen dat hij weer gebruikt, maar mijn vader ontkent: we zoeken problemen waar ze niet zijn.

Zijn ontkennen – als we gelijk hebben – zou ons niet moeten verbazen. De wederopstanding van Robert Moszkowicz na zijn hellegang als verslaafde is een bijna mythisch verhaal geworden. Breed uitgemeten in de media is het een bron van persoonlijke trots voor hem. Hij, altijd al de slimste telg uit het geslacht Moszkowicz, wist zelfs heroïne te verslaan. Twee jaar daarvoor heeft televisiestation RTL nog een documentaire gemaakt over zijn heroïsche tweede carrière. Een terugval past niet in dat mooie plaatje. Hij is clean en daarmee basta.

Max en ik gaan naar huis. Geen stap zijn we vanavond dichterbij gekomen.

Mijn contact met mijn vader gaat na deze avond voorlopig op een nog lager pitje. Via mijn broer en mijn moeder hoor ik dat hij het rustiger aan gaat doen. Dat hij daadwerkelijk is teruggevallen, blijkt nergens meer uit.

De rol van mijn vader in mijn leven is echter nog niet

uitgespeeld. Integendeel, hij zal uiteindelijk een doorslaggevende rol spelen bij een van de belangrijkste beslissingen in mijn leven.

De rude dude

Als tweede zoon van een bijzonder succesvolle advocaat uit het roemruchte geslacht Moszkowicz word ik met een gouden lepel in de mond geboren. Ik lijk voorbestemd voor een makkelijk leventje.

Mijn eerste jaren zijn als uit een plaatjesboek. Net na mijn geboorte in 1981 gaan mijn ouders, Marjolijn en Robert Moszkowicz, in een kapitale villa wonen in Herkenbosch, een prachtig dorp even buiten Roermond. Daar groeien mijn broer en ik op in een omgeving van oprijlanen, tennisbanen en rieten daken. Niets lijkt ons geluk in de weg te staan, met name omdat mijn vader een bijzonder getalenteerde advocaat en ondernemer is.

Net als zijn drie broers werkt mijn vader aanvankelijk

op het kantoor van mijn opa, de Maastrichtse advocaat Max Moszkowicz sr., een icoon in het strafrecht. Maar omdat op dat kantoor wat spanningen ontstaan, krijgt mijn vader de kans het nieuwe Roermondse filiaal van het familiebedrijf te gaan leiden. Hij is nog maar net van de universiteit, maar geldt al als briljante jurist. Dankzij een snelle studie is hij met zijn amper 22 jaar de jongste advocaat ooit.

Hoe jong mijn vader ook is, in prestigieuze zaken doet hij al niet meer onder voor mijn opa. Zijn haantjesgedrag legt het kantoor geen windeieren. Toch zijn er schenke ogen. Mijn vader mag ondanks zijn succes geen lid worden van de familiemaatschap. Mijn ooms, die braaf in Maastricht zijn blijven werken, mogen dat wel. En dat terwijl mijn vader meer aansprekende zaken doet en veel meer geld verdient voor de firma dan zijn broers. Na lange tijd wordt duidelijk dat het lidmaatschap er überhaupt niet gaat komen. Uit boosheid en frustratie start hij dan een geheel eigen advocatenfirma, die hij als steek onder water tegenover het filiaal van het familiebedrijf in Roermond vestigt.

Het lijkt een gouden zet, het nieuwe kantoor loopt uitstekend.

Maar dan gaat het allemaal fout.

Op een dag komt een nieuwe klant, een mooie Indische jongedame, het kantoor van mijn vader binnengelopen, een winkeldievegge met een tenlastelegging aan haar

broek. Welke vreemde aantrekkingskracht ze op mijn vader heeft, kan ik nog steeds niet goed begrijpen. Ik weet alleen dat na die ontmoeting de lange afdaling van mijn vader richting de hel begint. Die vrouw steelt om aan geld te komen voor heroïne, op dat moment een populaire drug in westelijk Europa. Het is echter een drug die zo verslavend is dat één keer proberen genoeg kan zijn om er nooit meer vanaf te komen.

Dat ondervindt mijn vader aan den lijve. Hij valt als een blok voor de exotische schoonheid en begint een relatie met haar, uiteraard zonder mijn moeder daarover te vertellen. Als experiment wil hij één keer samen met zijn minnares heroïne roken, om te weten 'hoe het voelt' en om te begrijpen waarom zij maar niet van dat spul af kan blijven. Die ene keer is genoeg om mijn vader verslaafd te maken.

Al snel gebruikt hij dagelijks, zelfs op kantoor. Maar een succesvolle praktijk combineren met een heroïne-verslaving, dat is op de lange termijn natuurlijk niet vol te houden; het gaat al snel slechter met hem. De zoektocht naar en het gebruik van drugs nemen de overhand in zijn dagelijks leven. Gebruiken blijkt een fulltime job te zijn.

Twee jaar later is het iedereen duidelijk dat mijn vader zwaar in de problemen zit. Zijn gedrag is onvoorspelbaar en hij laat beroepsmatig en privé steken vallen. Een voorlopig dieptepunt komt als hij onder invloed van heroïne met zijn auto een ravage aanricht in het centrum van

Roermond. De hele stad weet dan dat er iets mis is met de man die niet lang daarvoor nog rees als een komeet.

Zijn démasqué valt precies samen met mijn eerste periode op de lagere school. De jaren die volgen, zijn een hel. Voor hem, maar ook voor mij.

Natuurlijk moeten ze mij hebben, de vervelende mannetjes op de Vincent van Goghschool. Een eenling ben ik, en nog klein van stuk ook. Een buitenstaander, een jongen met een joodse naam in een katholieke omgeving. Ik ben bovendien de zoon van een junk, zo weten zelfs de kinderen op school. Alles bij elkaar vormt dat de ideale cocktail voor problemen in het speekwartier. Probeer maar eens géén klappen te krijgen als je zo afwijkt van de norm.

Het is sowieso een verwarrende periode voor mijn broer en mij. Vanwege zijn buitenechtelijke relatie gaan mijn vader en moeder scheiden. Mijn moeder, broer en ik betrekken een huis in een buitenwijk van Roermond.

Het stadje aan de Roer en de Maas is zo klein dat iedereen alles van elkaar weet en elke afwijking van de kleinsteedse norm wordt met argusogen bekeken. Op school lijkt dan ook iedereen op de hoogte van het feit dat mijn vader 'die hasjroker' is, een term die ik vaak net iets te hard achter mijn rug hoor fluisteren. Als ik dan omkijk, zie ik verwijtende blikken in mijn richting, alsof ik met mijn zes, zeven jaar verantwoordelijk ben voor zijn verslaving. Het is heel verwarrend.